

คู่มือ การดูแลตนเอง
สำหรับ **ผู้ป่วยที่มีภาวะ
เม็ดเลือดขาวต่ำ**

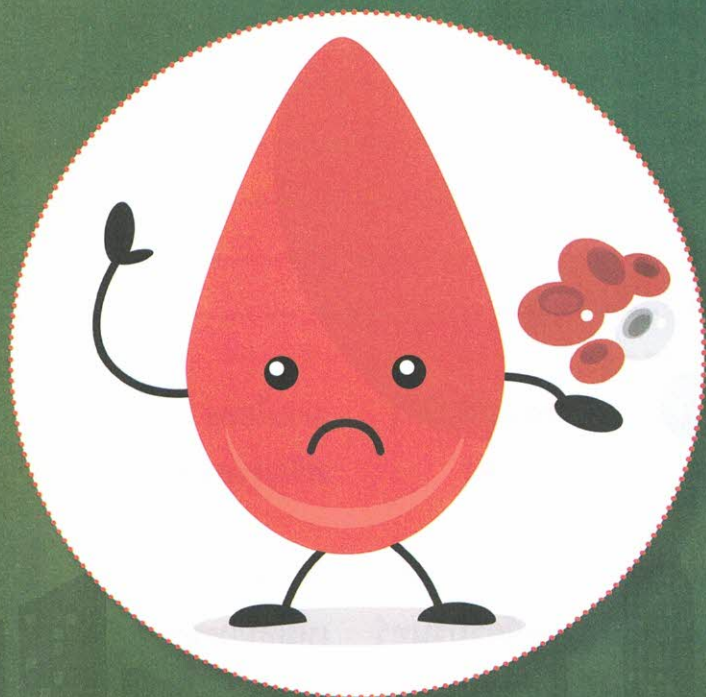
กรมการแพทย์
โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี

โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี
กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

คู่มือการดูแลตนเอง

สำหรับผู้ป่วย

ที่มีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ

โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี

ชื่อ-นามสกุล

HN.....อายุ.....ปี

โรคหลัก.....

โรคร่วม.....

สูตรยาเคมีที่ได้รับ

1.

2.

3.

4.

5.

ที่ปรึกษา

นพ.เกรียงไกร

นามไธสง

คุณยุพา

ศรัณยูเศรษฐ์

คณะผู้จัดทำ

คุณพิมพ์จันท

ปิ่นสุนทร

คุณฉัตรปรีนทร์

เหมือนเพชร

ภญ.อรนุช

แจ่มดี

คุณจุไรรัตน์

ธรรมเพียร

คุณกฤติกา

น้อยสอน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ข้อมูลการดูแลสำหรับบุคลากรสุขภาพ	01
เกร็ดความรู้	02
รู้ได้อย่างไรว่ามีการติดเชื้อเกิดขึ้น ?	04
ทำอะไรเมื่อมีอาการที่แสดงถึงการติดเชื้อ ?	04
การปฏิบัติตัวเมื่อมีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ	05
ข้อห้ามปฏิบัติเมื่อมีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ	08
การบันทึกข้อมูลเมื่อได้รับเคมีบำบัด (บันทึกโดย ผู้ป่วย)	09
การบันทึกข้อมูลเมื่อได้รับเคมีบำบัด (บันทึกโดย พยาบาล)	11
เอกสารอ้างอิง	12

ข้อมูลการดูแลสำหรับบุคลากรสุขภาพ

1. ผู้ป่วยรายนี้มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะการติดเชื้อจากเม็ดเลือดขาวต่ำ
2. ควรส่งตรวจ Complete blood count และ Cultures ตามความเหมาะสม
3. ผู้ป่วยที่มีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำร่วมกับมีไข้ (Febrile Neutropenia) ต้องการ การรักษาโดยการให้ยาปฏิชีวนะแบบ Empirical therapy เช่น Ceftazidime หรือกลุ่ม Carbapenam เป็นต้น ที่แรงต่อวงภายใน 4 ชั่วโมง ตามแนวทางการดูแลทางคลินิก การทดแทนสารน้ำรวมทั้งการให้ยาฉีดกระตุ้นเม็ดเลือดขาวตามความรุนแรงของอาการ
4. ถ้าผู้ป่วยมีอาการไม่ดีขึ้น ควรรับไว้นอนโรงพยาบาลและให้การรักษาเพิ่มเติมมากขึ้น

แผนกเคมีบำบัด	ต่อ 132,133 (เวลาราชการ)
หอผู้ป่วยพิเศษ 1	ต่อ 153
หอผู้ป่วยพิเศษ 2	ต่อ 232
หอผู้ป่วยหญิง 1	ต่อ 448
หอผู้ป่วยหญิง 2	ต่อ 149
หอผู้ป่วยชาย 1	ต่อ 168
หอผู้ป่วยชาย 2	ต่อ 166
หอผู้ป่วยพุทธรักษา	ต่อ 7903

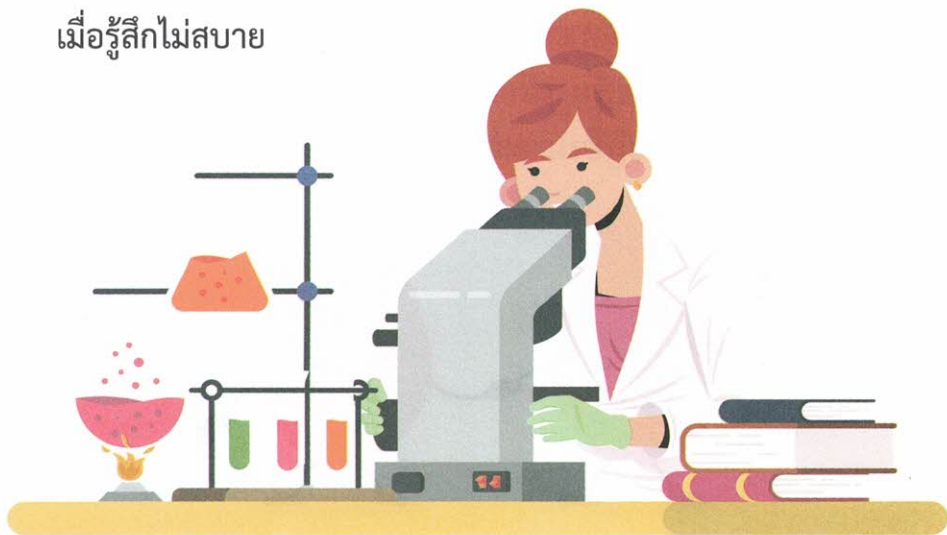

เกร็ดความรู้

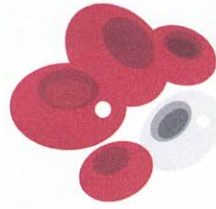
อาการไข้คืออะไร ?

อาการไข้ หมายถึง การที่มีอุณหภูมิในช่องปากเพียงครั้งเดียวมากกว่าหรือเท่ากับ 38.3 องศาเซลเซียส หรือมากกว่าหรือเท่ากับ 38.0 องศาเซลเซียส เป็นเวลามากกว่าหรือเท่ากับ 1 ชั่วโมงหรือมีอุณหภูมิรักแร้ มากกว่าหรือเท่ากับ 37.8 องศาเซลเซียส

สาเหตุ ไข้อาจเป็นอาการนำของการติดเชื้อ หรืออาการของโรคมะเร็งเอง เมื่อท่านได้รับยาเคมีบำบัด สังเกตได้จากอาการไข้ รู้สึกหนาว สั่น เจ็บรอบ ๆ ทวารหนักหลังการให้ยาเคมีบำบัด โดยเฉพาะในช่วง 7-14 วัน หลังได้รับยาเคมีบำบัดซึ่งเป็นอาการผิดปกติที่ต้องรีบมาพบแพทย์ เพื่อให้แน่ใจท่านควรตรวจสอบโดยการวัดไข้ด้วยเทอร์โมมิเตอร์ (ปรอทวัดไข้) เมื่อรู้สึกไม่สบาย

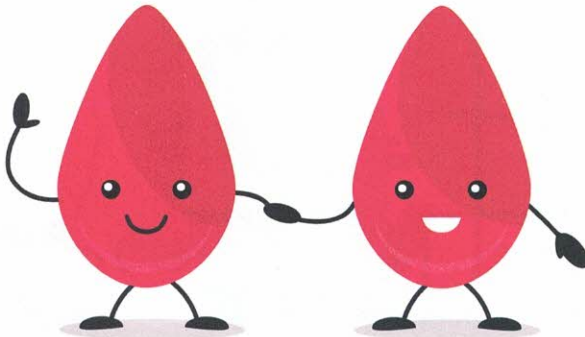

เม็ดเลือดขาวต่ำ (Neutropenia) คืออะไร ?

เม็ดเลือดขาวต่ำ (Neutropenia) หมายถึงมีจำนวนเม็ดเลือดขาวในเลือด ที่ทำหน้าที่ต่อสู้กับเชื้อโรคต่ำกว่าปกติ ซึ่งจะทราบได้จากการเจาะเลือด ซึ่งอาจทำให้รู้สึกอ่อนเพลียและมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อง่าย ในภาวะปกติระดับเม็ดเลือดขาวจะอยู่ที่ 4,000 ตัวต่อลูกบาศก์มิลลิเมตร (ลบ.มม.) หรือมากกว่า แต่ในระหว่างการรักษาได้รับยาเคมีบำบัด จะมีเม็ดเลือดขาวต่ำได้ ภายหลังการให้ยาประมาณ 7-14 วัน

ในภาวะที่มีระดับเม็ดเลือดขาวต่ำร่วมกับมีไข้ จำนวนเม็ดเลือดขาวชนิดนิวโทรฟิล (Neutrophils) รวมทั้งเม็ดเลือดขาวตัวอ่อน (Band form) ในเลือด (Absolute Neutrophil Count : ANC) ที่น้อยกว่า 500 ตัว ต่อ ลบ.มม.ภายใน 48 ชั่วโมง เป็นเกณฑ์ในการประเมินภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ ที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อสูง ซึ่งอาจต้องได้รับยากระตุ้น เม็ดเลือดขาว หรือถ้ามีไข้ร่วมด้วย อาจจำเป็นต้องได้รับยาปฏิชีวนะอย่างเร่งด่วนต่อไป

รู้ได้อย่างไร มีการติดเชื้อเกิดขึ้น ?

- อาการไข้ จึงควรมีปรอทวัดไข้ไว้ที่บ้านของท่าน
- อาการสั่น หรือหนาวสั่น
- เหงื่อออกมากผิดปกติ
- มีอาการปัสสาวะแสบขัดบ่อยๆ หรือมีเลือดปนออกมาในปัสสาวะ
- ผลมีการติดเชื้อ คือ บวม ร้อน แดง หรือมีหนองรอบบริเวณบาดแผล
- มีเสมหะสีเหลืองหรือเขียวเวลาไอ
- มีฝ้าขาวในปาก
- เจ็บคอ (ร่วมกับมีไข้)
- ท้องเสีย (ร่วมกับมีไข้)

ท่านควรทำอย่างไร เมื่อมีอาการที่แสดงถึงการติดเชื้อ ?

เมื่อเกิดอาการเหล่านี้ขึ้นควรรีบมาพบแพทย์ที่โรงพยาบาลใกล้บ้านของท่านทันที อย่ารอให้ถึงวันนัดเนื่องจากอาการท่านจะเป็นมากขึ้นและอาจเป็นอันตรายกับชีวิตได้ ท่านอาจโทรศัพท์ติดต่อกลับมาที่โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ในวันและเวลาราชการเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

การปฏิบัติตัวเมื่อมีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ

- ควรมีปรอทสำหรับวัดไข้ติดตัวไว้ ถ้าท่านสงสัยว่ามีไข้ควรวัดอุณหภูมิทางปาก เพื่อยืนยันอาการ เช่น เมื่อท่านรู้สึกอ่อนเพลีย หรือรู้สึกว่ามีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำเกิดขึ้น หรือเมื่อรู้สึกว่ามีอาการหนาวสั่น เหงื่อออกมาก หรือรู้สึกว่ามีไข้
- เพิ่มการรับประทานอาหาร ที่มีพลังงานและโปรตีนสูง เช่น ไข่ เนื้อสัตว์และนม UHT (ยูเอชที เช่น นมกล่อง) เป็นต้น
- หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารผักสดและผลไม้สด
- รับประทานอาหารที่ปรุงสุกและล้างสะอาดและควรรักษาอุณหภูมิของอาหารให้ร้อนจนกระทั่งรับประทาน
- ดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อยวันละ 6-8 แก้ว (ถ้าไม่มีข้อจำกัดเรื่องโรค) และไม่ควรถمیمกาแฟ
- ควรสวมหน้ากากอนามัยปิดปากและจมูกเมื่อต้องพบปะผู้อื่น และหลีกเลี่ยงการอยู่ใกล้ผู้ที่ เป็นโรคที่สามารถติดต่อได้ เช่น ไข้หวัด ริม หรือผู้ได้รับวัคซีนเชื้อเป็น (Live attenuated vaccine) มาไม่เกิน 48 ชั่วโมง
- ล้างมือด้วยสบู่ 15-20 วินาที ก่อนและหลังทำกิจกรรมดังนี้
 - เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร เตรียมหรือปรุงอาหาร เป็นต้น

- ใช้ไหมขัดฟันวันละครั้ง ยกเว้นกรณีที่มีเกล็ดเลือดต่ำ
- ทำความสะอาดช่องปากและฟัน โดยแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เพื่อลดปริมาณเชื้อแบคทีเรียในช่องปาก โดยใช้แปรงที่มีขนอ่อนนุ่ม (เพื่อลดการบาดเจ็บของเยื่อช่องปาก)
- ถ้ามีปัญหาในช่องปาก - ฟัน ต้องแจ้งทันตแพทย์ทราบว่าจะอยู่ในช่วงของการรักษาด้วยเคมีบำบัด
- อาบน้ำวันละ 2 ครั้ง และดูแลไม่ให้อัับชื้น เพื่อลดปริมาณเชื้อแบคทีเรียบนผิวหนัง
- หลังการขับถ่าย ทำความสะอาดบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ และทวารหนัก ซับให้แห้ง
- หลีกเลี่ยงอาการท้องผูก ถ้าจำเป็นต้องใช้ยาระบายควรปรึกษาแพทย์
- ตัดเล็บให้สั้น ถ้าต้องโกนขน หรือหนวด ควรใช้มีดโกนไฟฟ้า เพื่อลดการระคายเคืองและเกิดแผล

- ระมัดระวังในการรับประทานยาบางอย่าง เช่น สเตียรอยด์ พาราเซตามอล ซึ่งอาจทำให้ไข้ลดลงได้ แต่จะปิดบังอาการติดเชื้อของท่าน จึงควรสังเกตอาการ ติดเชื้ออย่างใกล้ชิดเมื่อท่านรับประทานยาในระหว่างได้รับยาเคมีบำบัด
- ทำความสะอาดหรือล้างเครื่องปรับอากาศ ม่าน พรม ปีละ 1-2 ครั้ง สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ไม่ควรมีอุปกรณ์เครื่องใช้เกินความจำเป็นและดูแลความสะอาดทุกวัน
- ในกรณีที่เป็นจำเป็นต้องทำความสะอาดบ้าน ปลุกพืช ทำสวน ควรสวมถุงมือชนิดหนา เพื่อลดการบาดเจ็บหรือการเกิดแผล
- สังเกตอาการผิดปกติ เช่น อ่อนเพลียมาก มีอาการไอแห้งๆ หายใจไม่สะดวก เจ็บคอ คัดจมูก หนาวสั่นมีการระคายเคือง บวมแดงบริเวณที่ให้สารน้ำ (แทงเข็ม) หรือบริเวณที่มีแผล ท้องเสีย หรือปัสสาวะ แสบขัด คันบริเวณช่องคลอดหรือ มีตกขาว ถ้ามีอาการดังกล่าวให้รีบแจ้งแพทย์หรือพยาบาลทราบ เมื่อกลับบ้านถ้ามีไข้สูงมากกว่า 38.3 องศาเซลเซียส หรือ วัดปรอทได้เท่ากับ 38.0 องศาเซลเซียส และสูงเป็นเวลานานกว่า 1 ชั่วโมง หรือวัดได้เท่ากับ 38.0 องศาเซลเซียส ถึง 3 ครั้ง ในช่วงเวลา 24 ชั่วโมง หรือมีอาการดังกล่าวข้างต้นควรรีบกลับมาพบแพทย์เพื่อดูอาการ

ข้อห้ามปฏิบัติเมื่อมีภาวะเลือดจางต่ำ

- หลีกเลี่ยงการรับประทานผักสด ผลไม้สด น้ำผลไม้สดหรืออาหารสุกๆ ดิบๆ อาหารหมักดอง ถ้ารับประทานเนื้อสัตว์ ไข่ ควรปรุงให้สุกก่อนรับประทาน
- ไม่ควรใช้แก้วหรืออุปกรณ์ในการรับประทานอาหาร เช่น ช้อน ส้อม ร่วมกับผู้อื่น
- หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในที่มีคนหนาแน่น เช่น ตลาด ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ
- ไม่สัมผัสส่น้ำลายและอุจจาระของสัตว์เลี้ยง หรือทำความสะอาดกรง บ่อ หรือตู้ปลา แต่ถ้าจำเป็นควรสวมผ้าปิดปาก และสวมถุงมือทุกครั้ง
- หลีกเลี่ยงการนำสิ่งต่างๆ สอดใส่ทวารหนัก และช่องคลอด เช่น ยาเหน็บ การสวนล้างช่องคลอด การสวนทวารหนักเมื่อท้องผูก การวัดอุณหภูมิทางทวารหนัก เป็นต้น
- หลีกเลี่ยงการอาบน้ำในอ่าง และการใช้เกลืออาบน้ำ
- งดฉีดวัคซีนบางชนิด เช่น วัคซีนเชื้อเป็น (Live attenuated vaccine)
- หลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือใช้ของมีคมที่ทำให้เกิดบาดแผล หากถูกของมีคมบาดให้รีบทำความสะอาดแผลและปิดทับด้วยผ้าพันแผล ควรทำแผลอย่างน้อยวันละครั้ง ขณะพักรักษาอยู่ที่โรงพยาบาล ถ้ามีแผลต้องแจ้ง แพทย์หรือพยาบาลทราบ เพื่อหาวิธีการจัดการและดูแลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ัชชวาล จตุปารีสุทธิ, ศิริลักษณ์ อนันต์ณัฐศิริ . Febrile neutropenia.

วารสาร อายุรศาสตร์อีสาน.2550 ; 6(2) : 6-14.

Bogge Jm, Pittet D. Guideling for hand hygiene in health – care settings recommendations of the health care infection control practices advisory committee and the HICPAC/SHEA/APIC/IDSA Hand hygiene task force. Infect control hospital Epidemiology. 2002 ; 23 Suppl 12 : s3-40

Freifeld AG, Bow EJ, Sepkowitz KA, Boeckh MJ, Ito JI, Mullen CA, et al.. Clinical practice guideline for the use of antimicrobial agents in neutropenic patients with cancer : 2010 update by the infectious disease society of America. Clin Infect DIS. 2011 Feb 15 ; 52(4) : e56-93.

Coughlan M, Healy C. Nursing care, education and support for patients with neutropenia. 2008 ; 22(46) : 35-41.

De Mille D, Deming P, Lupinacci P, Jacobs LA. The effect of the neutropenic diet in the outpatient setting: a pilot study. Oncol nurs forum. 2006 ; 33 (2) : 337-43.

Do nohue R. Development and implementation of a risk assessment tool for chemotherapy-induced neutropenia. Oncol nurs forum. 2006 ; 33 (2) : 347-52.

Larcon E, Nirenbery A. Evidence-based nursing practice to prevent infection in hospitalized neutropenic Patients with cancer. 2004 ; 31(4) : 717-25

Marrs JA. Care of patients with neutropenia. Clin J Oncol nurs. 2006 ; 10 (2) : 164-6.

National Comprehensive Cancer Network. Fever and neutropenia. Clinical practice guidelines in Oncology : prevention and treatment of cancer-related infections version 2.2009 [Internet].2009 [cited 2011 Apr 10]. Available from : http://www.nccn.org/professionlas/physician_gls/PDF/fever.pdf.

Nirenberg A, Bush AP, Davis A, Friese AR, Gillespie TW, Rice RD. Neutropenia : state of the knowledge part I. Oncol Nurs Forum. 2006 ; 33 (b) : 1193-201.

Shelton BK. Evidence-based care for the neutropenic patient with leukemia. Semin Oncol Nurs. 2003 ; 19(2) : 133-41.

Wujcik D. Infection. In : Yabro CH, Frogge MH, Goodman M, editors. Cancer symptom management. 3rd ed. Boston : Jones and Bartlett, 2004. 252-75.

คู่มือการดูแลตนเอง
สำหรับผู้ป่วยภาวะเลือดจางต่ำ

กรมการแพทย์ โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี

